

Գ Ր Ա խ Օ Ս Ա Կ Ա Ն Ք

ՄԱՅՐ ՅՈՒՅԱԿ ՀԱՅ. ԶԵՌԱԳՐԱՅ

ՄԱՏԵՆԱԴ. ՄԻԻԹ. Ի ՎԵՆԵՏԻԱ

Յիրբուրգի (i. B.) Համալսարանի Ուսուցչապետն եւ քաջ հայագէտը Սիմոն Վեբեր՝ ընդարձակ գրախօսական մը հրատարակեց անցեալ տարի Գերմանիոյ Մատենադրական թերթի մը (հաւանօրէն «Literarische Rundschau», ի) մէջ՝ հետեւեալ խորագրով. Ein «Quellenwerk zur Bibelforschung», որուն մէջ մեծ համակարանքով կը խօսի, - ի հարկէ Ս. Գիրքը ուսումնասիրելու նպատակաւ, - Հ. Բ. Վ. Սարգիսեանի Մայր ցուցակի Ա. հատորին վերայ, զոր ի ձեռքին ունեցեր է եւ սեղմ ոճով եւ ճարտարութեամբ ամփոփած է երեք փոքրագիր թուղթերու մէջ, ոչ միայն անոր բոլոր էական փուլերը, այլ եւ գեղեցիկ կերպով գնահատած անոր արժանիքն ու կարեւորութիւնը՝ Ս. Գրոց ուսումնասիրութեան, հայկական գեղարուեստի, հնագիտութեան, եւն, համար՝ Կ'արժէր իրաւամբ ամբողջապէս թարգմանելով այդ գրախօսականը ներկայացնել «Բազմավիպ», ընթերցողներուն. բայց թերթիս անձուկ էջերը կը ստիպեն զմեզ սեղմել զանի խօսք.

«Իր հայրախօսական աշխատասիրութիւններով Գերմանիոյ գիտնական շրջանակին ծանօթ Միխիլարեանը՝ Հ. Բարսեղ Վ. Սարգիսեան, անցեալ տարի Գրքուած մ'ի լոյս ընծայեց, որ Ս. Գրոց հետազօտութեան, ինչպէս և՛ գեղարուեստից պատմութեան համար իրաւամբ մեծ նշանակութիւն ունի, Վենետիկոյ Միխիլարեանց Ձեռագրերու ծրագրուած Մայր ցուցակի մը առաջին հատորն է այս, Գրքին կողք կը գրէ իր վրայ հայերէն և Ֆրանսերէն սոյն տիտղոսը. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ - ՄԱՅՐ ՅՈՒՅԱԿ ՀԱՅ. ԶԵՌԱԳՐԱՅ ՄՏԻՐՆ. ՄԻԻԹ. ՎԵՆԵՏԻԱՅ. Հտ. Ա. Վենետիկ.

Ս. Ղազար 1914, քառածաւ XVIII - 838 էջ, գինը Քր. 40: ... Ներքին ճակատը որ կը կրէ հայերէն տիտղոս, այսպէս նաեւ բովանդակ գործը՝ հայերէն լեզուով գրուած է:

Այս աշխատասիրութեամբս՝ հայերէն Ձեռագրաց ցուցակագրելու մեծ գործն ըստ մեծի մասին իրագործուած է՝, Այն պարագայն՝ թէ այս Գործը ուսումնաստենչ հասարակութեան մեծագոյն մասին անմատչելի լեզուով գրուած է, բնաւ չի

Նկար ԻԻ Աստուածաշունչի

(տե՛ս. Մայր ցուցակ էջ 175)

նուազեցնեն առ գիտութիւնն ունեցող անոր յարգը: Անոնց որոնց գործածութեան համար գրուած է, պարտին հասկնալ այն լեզուն. և անոր շահագործումը չհասկացող դասին համար իսկ չպիտի կարենայ յապաղել ընդ երկար:

Իր ներածութեան մէջ ընդհանուր կերպով կը խօսի Հ. Սարգիսեան՝ նախ հայերէն գրչագրութեան և անոր զլխէն անցած արկածից վրայ, ինչպէս և իր ձեռնարկած գործին և բռնած ուղղութեան: Մայր ցուցակի կազմութիւնն այսպէս կա-

1. Հոս կը յիշատակէ մի առ մի Հ. Տաշեանի, Ֆինկի, Մակէրի, և Կոնկերի ցուցակները. ապ. ի Վիեննա, ի Թիւրինգէն, ի Պարիզ և ի Լոնդոն: Կ'երեւի թէ միւսները ճանչցած չէ սակայն:

տարուած է: Վերնագրին վրայ — Ձեռագրաց հին և նոր թիւերը և գրութեան ժամանակը նշանակուած են: Ձեռագրի նկարագրութիւնը տպագրէն տարբեր երկու մասերու բաժնուած է: Որոնց առնթին շատ անգամ յաւելուած մ'ալ կցուած է: Առաջին մասն՝ կը ներկայացնէ, փոքր գրով, արտաքինը՝ այսինքն Ձեռագրին մատենադրական նկարագիրը, թերթին մեծութիւնը կամ դիրքը, գրութեան տեսակը կամ ձևը, անոր կարգաւորութիւնը և զարդագրումը՝ ըստ էութեան կազմուածոյն, շրջապատը և կազմը, որոշումն ժամանակի գրութեան և անոր լաւ կամ յոռի վիճակն, գրիչը, ստացողն և տեղին, այլովք հանդերձ: Ապա կը յաջորդէ Ձեռագրի բովանդակութեան բնորոշումը, ամբողջապէս և մարմնեղ տպագրով: Աստուածաշնչական իւրաքանչիւր գիրք յառաջ բերուած են և յայտարարուած միշտ էջերու թուահամարով, սկզբնաւորութեամբ և յաջախ վերջաբանով, որուն համար պատահական յաւելումներու յալանդանութիւնը, — ինչպէս Եւսեբիոսի՝ առկարպիւնոս, և փոխանակ էւթմադեանի էւագըրեան բաժանումները կարգաւորութիւնը, Նախագրութիւնները զխակարգութիւններն ու վերնագիրքն, լուսանցից վրայի դիտողութիւններն, համարաբառ տեղեաց ցանկը, ևն, ևն յիշեալ հանուած են, այսպէս նաև իւրաքանչիւր հեղինակի մասին աստ անդ սփռուած ծանօթութիւններն, մէն մի տեղոյ հարազատութիւնն, անոր ծագման ժամանակամիջոցը և այլ նման բաներ —... Այս առաջին հատորս կ'ընդգրկէ միայն աստուածաշնչական Ձեռագիրներ: 199 հատը մանրամասն ստորագրուած են: Յուցակին հեղինակը չորս խմբի բաժնուած է զանոնք: Ա. Աստուածաշնչի ամբողջ օրինակներ, 24—25 հատ,

մնացածները կիսատ. Բ. Սաղմոսներ՝ 61 հատ. Գ. Աւետարաններ (էջ 373—793) 103 հատ. չորրորդ բաժանումը կը պարունակէ Ն. Կտակարանի գրքերը՝... Դուզնագիւտ են ձեռագիրք որպէս պարզ վերադարձութիւնը Աստուծաշնչի բնագրին. ի բազում դէպս կը ցուցնեն անոնք իբրև նոյնին բարւոքումներ՝ յաւելուածով զլիսոց բաժանումներու, խորագիրներու, նկատառութեամբ զուգահաւասար տեղեաց, լուսաբանող դիտողութիւններ, ընծայութիւնք գրութեան ժամանակին, գրութեան տեղոյն և հեղինակի վրայ, ինչպէս և առիթէն եղած կարծեաց արտայայտութիւններ՝ նկատմամբ հարազատութեան: Երբ Մայր ցուցակս պարունակութեան վերաբերեալ բնորոշումներով երբեմն երբեմն այսպիսի յաւելումներ կ'արձանագրէ, և այսպիսի ծանօթութիւններ երբեմն համառօտ կամ բառացի կը նշանակէ, այնու կը ցուցնէ նա գիտութիւնը և կարծես Ձեռագրաց ժամանակին և Ն. Կտակարանի մասնաւոր հարցերուն վրայ: Ի դէպ՝ շատ շահագրգիռ է Յուցակիս մէջ կարծեաց մտորումը կանոնական Մարկոսի վերջաբանին շուրջը, ինչպէս նաև շնացեալ կնոջ պատմութիւնը, Բեթսեզդայի աւագանը յուզող հրեշտակին, Գեթսեմանի երեցող զօրացուցիչ հրեշտակին, ևն, պատկանեալ տեղիքը ուշի ուշով նշանակուած են մէն մի Աւետարանի ցուցակագրութեան մէջ: Ձեռագրաց մեծամասնութիւնը մանաւանդ հնագոյնը չունին այդ մասունքը կամ յաւելուածքը... Յուցակագիրը զանց բրած չէ յայտարարել, թէ զձեռագիրներն յատկապէս կը հեռանան տպագրեալ Աստուածաշունչէն և թէ ինչպիսի՝ բնորոշիչ ազդեցութիւններու են յայտարար այդ տարբերութիւններն:

Մայր Յուցակը կը շահագրգռէ նախ և

1. Հոս զբախօւց ամփոփելով, — Մայր Յուցակէն, — կը կոչէ նախ Աստուածաշնչի և ապա Աւետարանի շահագրգռող օրինակները՝ իրենց թիւերով և գրութեան թուականներով: Ապա կը մասնանշէ անոնց կարեոր նորութիւնները Ս. Գրքց գիտութեան ի նպաստ, զիսել տա-

լով մանաւանդ իր ընթերցողներուն, թէ հայերն ինչպիսի՝ իմամբ տարբեր են Ս. Գրքց զերբերուն վրայ և բարեւոք և թէ Գեթսեմանցի զեւ ըստ արժանւոյն գնահատած չեն զանոնք:

առաջ Ս. Գրքի ուսումնասիրողները. մեծապէս շահեկան է նոյնպէս ծիսագէտներուն, հնագրութեամբ և մատենագիտութեամբ պարագողներուն համար: Երախտագիտարար պարտի տպաւորել ի մտի

1, 175, 177, 370, 373, 837 կրես. ներում զետեղուածներն:

Տպագրութիւնը մեծ հոգացողութեամբ կատարուած է և ներկայացուած: Ինչպէս ըստ պարունակութեան՝ այսպէս նաև ըստ

Վ. ՍԱՂՄԱՍԱՐԱՆԻ

ՊԱՏԿԱՆՈՂ

զարդածելը, լուսանցազարդը

Ե Լ

զարդագիր

(տե՛ս Մայր ցուցակ էջ 177)

պատմաբանն այնքան պատմական ծանօթութիւնները, որոնք Չեռագիրներէն հոս մէջ բերուած են: Ճիշդ նոյնպէս պարտի զեղարուեստագէտն շնորհակալեօք ուշ դարձրնել Չեռագրաց զեղարուեստական այն նկարագրութիւններուն և ծանօթացումներուն, որոնց Հ. Սարգիսեան այնչափ ընդարձակ տեղ տուած է: Կան նկարներու քանի մը նմոյշներ՝ ոչ իբր ինքնուրոյն ցուցադրումներ, այլ աւելի զարդարանքի ձևեր ներքե Մայր ցուցակին ընկերացուած. և այսպիսի են ծածկին վրայ և IV, IX,

իւր տպագրական կազմածոյն՝ Գործս է փառապանծ ընծայաբերութիւն մը Վե. նետկոյ Մխիթ. Միարանութեան առ զիտ. նականն Եւրոպա: Եւր լոյս տեսնող Մայր ցուցակս շատ աւելին կը ներկայացնէ մեզ, քան ինչ որ 1902ին հրապարակ կը հանէր Gregory իր Ն. Կտակարանի քննադատական երկին մէջ: Մ'ը թէ կարենար նոր հրապարակի վրայ դրուած ատաղձն առաջնորդել առ այն, թէ այժմ ստուգիւմն մեզի հանդէս բերուած է հայերէն Աստուածաշնչի և անոր բուն կացութեան

1. Հոս մանրակրկիտ համեմատութիւններ քրտած է յարգելի գրաբօսը՝ Gregoryէն յիշատակուած Աւետարաններուն՝ Հ. Բ. Սարգիսեանի Մայր ցուցակին մէջ

նկարագրուածներուն հետ, մասնաշնչելով առաջնոյն թերութիւնը:

ստորագրութիւն մը: Ինչ որ Ն. Կ. Նե-
րածական գործերը՝ մեզ հաղորդեցին, էին
դժբախտորէն մեծաւ մասամբ խիստ հա-
կիրճ և պատմականօրէն անվստահելի,
գրուած առանց աղբիւրաց քննութեան »:

*

Ի դէպ՝ սոյն գրախօսականը գրելէն
առաջ՝ Հ. Սարգիսեանի Մայր Յուցակէն
օրինակ մ'ընդունած ըլլալով նոյն յար-
գելի գիտնականը, ի 26 Մարտի 1914 առ
Հ. Բ. Սարգիսեան ուղղած նամակին մէջ
ևս մեծ գոհունակութիւն և ղրուատիս
յայտնած է Գործիս և անոր շարունակու-
թեան համար, ուստի կը թարգմանենք
հետեւեալ տողերը միայն:

«Մայր Յուցակն — որուն առաջումը
ծանուցած էիք պոստ քարտով, — հասաւ
ինձ միևնոյն օրը: Սրտագին կը յայտնեմ
ձեզ իմ խնդակցութիւնս այս առաջին
հատորին աւարտման համար: Տայր Զեզ
Աստուած զօրութիւն, որ յաջողութեամբ
աւարտած տեսնէիք իր ժամանակին նաև
ծրագրուած ամբողջ Գործը. խօսքս այն-
պիսի գործի մը համար է, որ Ս. Ղազա-
րու վէնեստիկեան Զեռագիրներու հաւաք-
ման գանձերը գիտնական աշխարհին առ-
ջը բանալու սահմանուած է, և որուն
կատարումը՝ գիտութեան համար վերջին
ստորձան յիշարդ ընծայաբերութիւն մը կը
նշանակէ (eine höchst Wertvolle Lei-
stung gedeutet): Անոր ստացումը մեր
Համալսարանի Գրատանն ևս պիտի առա-
ջարկեմ. . . . Բանավիճութեան մը խօս-
տուժով կը մատուցանեմ Զեզ իմ սրտագին
շնորհակալութիւնը բարեկամաբար առ իս
յուզարկած Գործին համար, որ պիտի լինի
իմ գրատանս մէկ թանկագին գանձը. Թան-
կագին ոչ միայն իւր պարունակութեամբն,
այլ նաև իր գեղեցիկ կերպարանքով:»

*
**

Giornale della Società Asiatica Ita-
lianaի մէջ 1915ի Հատոր Ի. է, էջ 189-192,
Almo Zanolli հայագէտի հետեւեալ գրա-
խօսականը կարդալով Հ. Բ. Վ. Սար-
գիսեանի յօրինած՝ ՄԱՅՐ ԳՈՒՅԱԿ ՀԱՅԵ-
ՐԷՆ ԶԵՌԱԿՐԱՅ ՄԱՏԵՆԱԿՐԱՐԱՆԻ ՄԵԻԹԱ-
ՐԵԱՆՑ Ի ՎԵՆԵՏԻԿ գրքին վրայ, Թարգմա-
նելով կը ղենքս փոս ի գիտութիւն մերագգի
բանասիրաց:

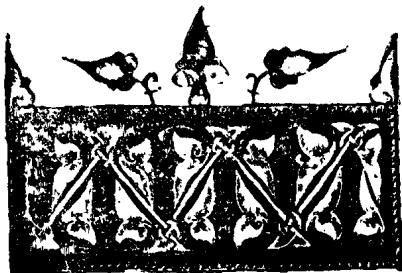
«Իւր հրատարակութիւններովն Հայագէտ
և բիւզանդագէտ անձերու ծանօթ Հ. Բար-
սեղ Սարգիսեան գիտուն և անխնջ վար-
դապետը, Հայկական մատենագրութեան
ուսումնասէր քննադատը, սկսած է հրա-
տարակել Ս. Ղազարու ձեռագրաց Մայր
ցուցակը: Հմուտ Մխիթարեանը միշտ ձե-
ռագրաց մէջ ապրած, հնագէտ և նրբա-
միտ քննադատ ըլլալով՝ միշտ յաջողակ
արտայայտող մը եղած է շահեկան տեղե-
կութիւններու: Ստուգիւ սոյն հրատարա-
կութեամբ՝ հեղինակը ուսումնասէր անձե-
րու անհուն փափաքին զոհացումն կու տայ:
Անոր պիտի տեսնեն թէ ինչպիսի՞ թան-
կագին գանձեր ծածուկ կը մնային Ս. Ղա-
զարու բանաստեղծական կղզեկին մէջ՝ ուր
երկու դար առաջ, Մխիթար Սեբաստա-
ցին, Միաբանութեան հանճարեղ Հիմնա-
դիրը, հալածանքէ և նենգողներէ փախըս-
տական՝ ապաւինելով ի վենետիկ՝ Պեր-
ճափայլ Դքսութեան սիրելի հիւրն եղած
է. և ինքը ծիածանափայլ լճակի խորհրդ-
դաւոր լուսութեան մէջէն՝ փոխադրած է ի
Ս. Ղազար իրեն հաւաքած ձեռագրերն
թանկագին շալակը: Հեռատան Մխի-
թար լաւ գիտնալով թէ ինչ կարևորու-
թիւն կը ստանայ թշուառութեանց լուծին
տակ ընկճող ժողովուրդի մը գրականու-

1. Աս յանգիմանական ակնարկութիւններս սղղողած
են Գեմանացի քննադատներուն զէմ, որպիսիք են Schä-
fer Einleitung in das Neue Testament, Julicher
Einleitung in das N. T. Tübingen 1906, Holz-
man Einleitung in das N. T. Freiburg 1892.

Frankle Einleitung in das N. T. Freiburg 1897.
Gregory Einleitung in das N. T. Leipzig 1909.
Ասպէս կը գրէր զբնութիւնս առ Հ. Բ. Վ. Սարգիսեան
յ9 Մայ. 1915 գրած սիրուն նամակով:

թեան և վաղեմի պատմութեան յիշատակարաններու պահպանութիւնը, ազնուկան և դժբախդ Հայաստանի սոյն հնութիւնները փրկելով՝ յունական և Արեւելեան գաղափարներու և աւանդութիւններու մեծի պաշար մը ազատած եղաւ: Եւ մինչ արդի ժամանակներուս ըննադատները և հետախօսները՝ Արեւելքի մէջ իրենց

թարգմանութիւններու վրայ՝ անհամբերութեամբ կը սպասենք ըննադատական տըպագրութիւններ տեսնել, որոնք անտարակոյս ամենապատուական նպաստներ և մեծապարզ վաւերագրեր պիտի ըլլան բաղդատողին ձեռքը, բնագիր օրինակին ըննադատութեան նկատմամբ՝ երբ ան կորստած չէ: Կը հետեի թէ որքան ջերմ

Ա. ԱՍՏՈՒԱԾԱՇՈՒՆԶԻ

ԿԻՍԱՒՈՐԱՆ ԿԿԱՐԱԳԵՂ

լուսանցազարդ եւ Թռչնա-սկընագիր

(տե՛ս Մայր ցուցակ էջ 1)

խուզարկութիւններուն ասպարէզը ընդլայնեցին, և ձեռնարկուած պեղումները հետզհետէ բազմապատկեցին շատ մը կենսական խնդիրներ, անտարակոյս անհրաժեշտ է և կարևոր ձեռք բերել բոլոր այն տեղեկութիւնները, որոնք հին աւանդութիւններու վրայ լոյս կը սփռեն՝ բայց Արեւելեան թանգարաններու մէջ պահուած կը մնան:

Դարձեալ յունարէնէ և ասորերէնէ եղած

ըզձիւ ինքզինքնին սոյնպիսի ուսումնասիրութեանց նուիրողները կը սպասէին տեսնել և ունենալ առաջնորդ՝ Ս. Ղազարու նշանաւոր Չեռագարտան Մայր Յուցակը:

Հեղինակն Հ. Բարսեղ Վարդապետ, սոյնպիսի հոյակապ գործին առաջին հատորը ի լոյս կ'ընծայէ, տպագրական փառաւոր նմուշով մը, յորում Սուրբ Գրքի զըշագորհ հատորներու նկարագրութիւնները կը բովանդակուին:

Բանասիրաց ծանօթ է նաև թէ սոյն ասպարէզին (Ս. Գրոց) նկատմամբ ինչ խնդիրներ ծագած են՝ ի ձեռն ամենաարդի քննադատութեան և մասնաւորապէս նրկատմամբ բնագրերու՝ որոնցմէ թարգմանուած են հայ-գործարեան զանազան օրինակները, այնպէս որ, նոյն իսկ հայ եկեղեցիէ գործածուած միւլտիմիալ օրինակի մասին՝ որ յունարէնէ թարգմանուած է, օր ըստ օրէ աւելի կարեւոր կը նկատուի՝ ձեռագրներու վրայ նոր կանոնաւոր ուսումնասիրութիւն մը ընել։ Սակայն, Գր. Խալաթեանցի Գիթք Միացորդացի հրատարակութենէ վերջ՝ այլ ևս խոհմտութիւն չէ տարակուսի տակ ձգել, թէ կտակարանաց զանազան գրքերու ամբողջական թարգմանութիւնները աւելի կը մօտենան ասորական Pescitta բնագրին քան թէ յունական Եօթնասնիցին, որոնք Միսրոպեան խմբագրութենէ առաջ ալ գոյութիւն ունէին. մանաւանդ թէ աւելի յարմար է ուսու հայագէտներու պէս դասել, որ է ըսել ամենահին հայկական թարգմանութիւն մը՝ երբայական բնագիր՝ ամենավաղեմի *targum* մը եղած ըլլայ, ինչպէս ամենէն հին վրացական թարգմանութիւնները տեղի ունեցած են։

Բանասիրաց սոյն օրինակ տարակուսանքուն հետ՝ օր ըստ օրէ հետաքրքրութիւններն ալ կ'աճին, վասն զի Աստուածաշնչական վաւերագրերէ և խմբագրութիւններու ձեռագրներէն է, որոնց մէջ Ս. Գրոց հատուածներու մէջ բերումներ գոյութիւն ունին, կարելի կ'ըլլայ լիարուան հասկացողել այնպիսի դասեր, որոնցմէ կարելի է հետեցնել նորանոր պատուական գիւտերու յոյսեր։ Եւ յիշուի այն ձեռագրներն որոնք բազմաթիւ այլազան ընթերցուածներու հոնձքեր կը ներկայացնեն և կամ նորանոր խնդիրներով բեղմնաւորուած են՝ անոնց իմաստուն աւարտորդը՝ նոյն ինքն հեղինակն է, զոր թէն Յուցակի մը պատշաճօղ սեղծ գրութեամբը կարեւոր անկարկութիւնները զետեղելով՝ կը կանխէ արտայայտել թէ, որքան արգասիքներ առաջ պիտի գան՝ երբ

ամբողջական և փութալն հաւաքածոյ մը ըլլար Աստուածաշնչի ձեռագրներն, որու մեծամասնութեանը, եթէ ուսումնասէրները ձեռք զարնէին՝ արդի բանասիրութեան խղճամիտ օրէնքներուն համաձայն՝ առաջադրելով հայերէն Աստուածաշնչներու մէջ բովանդակուած ամենէն արդի խնդիրներու համապատասխանող հակաճառութիւնները լուսաւորել։

Հ. Բարսեղ Վ. սոյնպիսի հրատարակութեան առաջին հատորին մէջ 200 է աւելի ձեռագրներ ի ցոյց կը դնէ, որոնցմէ 25ը Հին կտակարաններ, 106ը Աւետարաններ, 61ը Սաղմոսարաններ և 8 հատը Առաքելոց թղթեր են։ Սոյն գրքերու շատերը մագաղաթեայ երկարագիր են, ոմանց մանրանկարներ կամ արհեստագիտական ճաշակով զարդանկարներ ունին։ Մըքէ թագուհւոյն Աւետարանագրքը, ամենասքանչելին, է 851ին մագաղաթի վրայ գրուած մեծ երկաթագրով, Հեղինակը գայն ութսունվեցերորդ տոր թիւին ներքև նրկարագրած է. ուրիշ նշանաւոր ու մեծայարգ ձեռագրներու վրայ ևս սպասուած համեմատական գրախօսականներ զանց ըրած չէ։ Անշուշտ շատերուն հանելի բան ըրած կ'ըլլամ, եթէ սոյն նպատակի համար հրապարակու փափաք յայտնեմ մեծարգոյ հեղինակին՝ որ յետ աւարտելու իրեն հոյակապ ձեռնարկը՝ անոր վերջը աւելցուի ճաշակներ (*specimina*) ոչ միայն ամենայարգի ձեռագրներու էջերուն այլ նաև անոնց ընտիր նկարներուն, մանրանկարներուն և գունաւոր պատկերներուն՝ որոնք ուսումնասիրուած ձեռագրներու մէջ իրեն զարդ կամ շքեշանակ գոյութիւն ունին։ Այսպիսի յաւելուած մը անտարակոյս մեծապէս շահագրգռական պիտի ըլլայ, հնախօսներու և բանասէրներու. վասն զի, զանց ընելով զանազան պատճառներ, կը բաւականանան նկատել տալ, որ մի քանի արհեստական նմոյշներ և զարդանկարական մարդու պատկերներ՝ որոնք օտար քաղաքականութեանց խառնուրդէ և եղծումէ անարատ մնացած են, կրնան զմեզ բաւական վա-

դեմի ժամանակաց շրջանին հանել, և հաւանականաբար գոնէ մոայլ լոյս մը սփռել նախաքրիստոնէական առասպելական ձեւակերպումի, և կամ պատճառ ըլլալ ամբողջականացնելու այն հատակոտոր՝ սակայն յարգի տարբերը, որը հաւաքուած են ցարդ՝ շինուածական ոճի (stile) և հնա-հայկական արհեստագիտական ուսումնասիրութիւններով. և այդ ոճը ստուգիւ հայ վաղեմի ցեղին ընտիր ճաշակին ապացոյցն է. գոր, - ինչպէս եղած պեղումներէ կ'եզրակացուի, - կը վերապրի՝ աւելի արդի ուրիշ տարբերու հետ խառն, ազգայնական վերականգնումի գանազան շրջաններու մէջ:

Ծանօտ մը տեղեկութիւններով ճոխացած այս առաջին հատորը, բուն փափաք մը կը զարթուցանէ մեր մէջ՝ ունենալու փութով յաջորդ լոյս տեսնելիք հատորները, որոնք իրենց բովանդակութիւններովը՝ դեռ աւելի բազմաթիւ ուսումնասէր անձեր պիտի շահագրգռեն, որոնք անհունս եւ բախտազէտ պիտի ըլլան ներհուն Հեղինակին, որ սոյն ձեռնարկով Հայկական մեծապէս յարգի գանձերը արժանաւորապէս ի յայտ կը բերէ ուսումնաստենչ արհեստագէտներու ի նպաստ»:

*
* *

Յիբրուրգ գտնուող Հայ Արեւմտածէս Հ. Գաբրիէլ Միքայէլեան գիտնական վարդապետը, 1915ի Նոյեմբեր 25ին, ստանալով մեր վանքի «Չեռագրաց Մայր Յուցակը»ին առաջին հատորը Ռետեւեալ շնորհաւորական տողերը գրած է անոր Հեղինակին:

«Ստուգիւ դուր ցիս ամենաքնքշաւ նակնկալի մը ենթարկեցիք՝ յղելով ինձ «Սուրբ Ղազարու ձեռագրաց Մայր Յուցակը»: Հեղինակիդ գիտնական, համբարատար և վաստակաւոր խուզարկուի համբաւն ի վաղուց արդէն հաստատուած էր նախնիքաց բազմաթիւ հրատարակութիւններով: Սակայն այս վերջին ձեռն հոյաւ

կապ գործը՝ որ շատ հոգ և համբերատար տգնութիւն պատճառած է ձեզ, ճշմարտապէս զմեզ կը հիացընէ: Ստուգիւ, տեղւոյս յոյժ գիտնական հանդէսի մը տուած «Wertvolles», մակդիրը՝ արժանիքով է: Արդարեւ ուսումնական շրջանակներու ծանօթանալուն արժանի է, զի հայ անուան և անխոնջ Միաբանութեանդ - որ արդէն Եւրոպայի մէջ պանծանօք հռչակուած է - պատուաբեր պիտի ըլլայ:

Ներեցէ՛ք ինձ, Վերապ. Հայր, որ զձեզ շնորհաւորեմ և ձեզի ուրախակից ըլլամ: Զերմ սրտով կը մաղթեմ որ օգնութեամբ Աստուծոյ՝ այս ամենահոյակապ գործին միւս հատորներն ևս աւարտել կարենաք»:

Նկար

Սաղմոսարանի մը պատկանող

(տե՛ս Մայր ցուցակ էջ 370)